De stand van de

B L A U W E R E I G E R

(Ardea cinerea)

voorheen en thans

in

WEST ZEEUWSCH-VLAANDEREN.

(Het Vierde District)

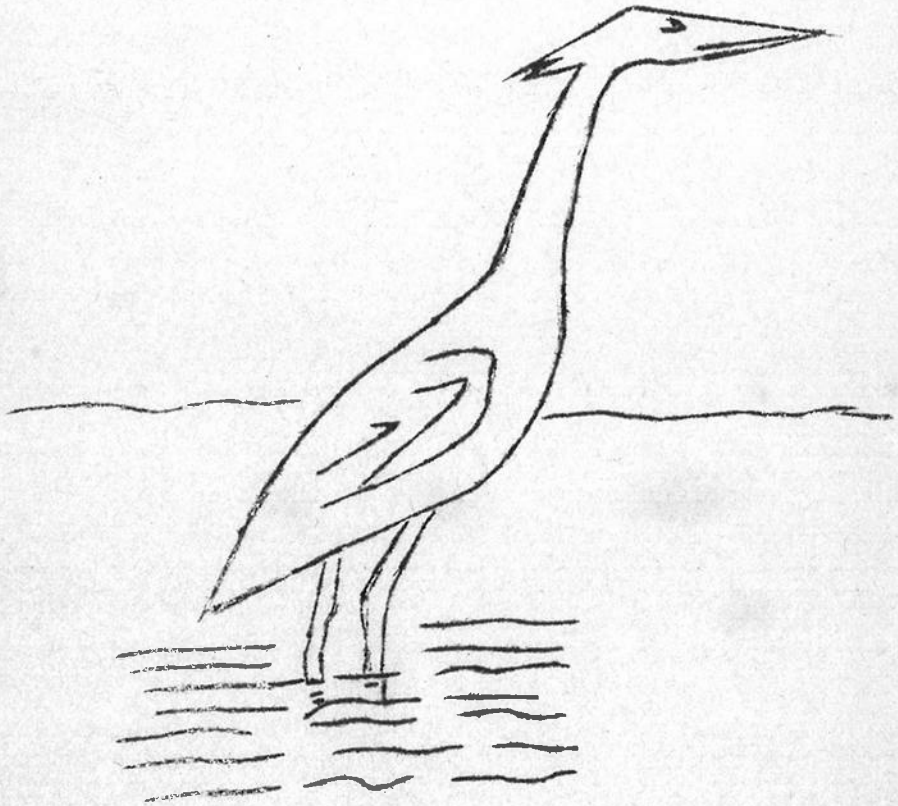

UITGAVE: Vogelbeschermingswacht West Zeeuwsch-Vlaanderen.

Overneming, geheel of gedeeltelijk, is uitsluitend toegestaan met bronvermelding en na voorafgaande toestemming van het Bestuur der Wacht.

MOGE DEZE PUBLICATIE ER TOE BIJDRAGEN DAT DE BLAUWE REIGER VAN DE "ZWARTE" LIJST WORDT AFGEVOERD.

VOGELBESCHERMINGSWACHT
WEST ZEEUWSCH-VLAANDEREN
"HET DUUMPJE"

Oostburg, juni 1962.

DE BLAUWE REIGER

(Ardea cinerea)

in

Het Vierde District.
(West Zeeuwsch-Vlaanderen)

voorheen en thans.

Wanneer men de laatste jaren zoal ronddwaalt door West Zeeuwsch-Vlaanderen en men heeft een open oog voor de natuur, dan valt het op dat de grotere vogelsoorten nagenoeg geen ruimte meer hebben om zich voort te telen in dit gedeelte van Nederland.
In verband hiermede werd een onderzoek ingesteld naar het voorkomen van de BLAUWE REIGER, voorheen en thans. Dit, omdat het aantal broedgevallen de laatste jaren steeds meer achteruitliep. Gemeend werd dat dit onderzoek mogelijk was daar een ieder deze vogel kent. Typisch is het dat bij dit onderzoek bleek dat deze vogel geen eigen streeknaam had en meestal alleen bekend stond onder de naam "reiger". Niet altijd was bekend dat de officiële naam "Blauwe Reiger" was.
Beschrijving: "Groot formaat, grijze bovenzijde, witte kop en hals, met brede, zwarte streep van oog naar oog, sierlijk afhangende kuif. Lange dolkvormige snavel geelachtig, "diepe" vleugelslagen; vliegbeeld opvallend, met ingetrokken hals en gestrekte poten (Vogelgids)
Deze vogelsoort is hoofdzakelijk afhankelijk van bomen als broedgelegenheid, hij broedt echter ook in riet o.a. Texel, Biesbosch, Noord-Beveland.
De boomsoort waarin deze vogel het liefst broedt is de olm (of iep). Daar de olm nagenoeg uit het West Zeeuwsch-Vlaamse landschap is verdwenen (iepenziekte, produktiehout) is deze vogelsoort in dit gewest sterk achteruitgegaan. Nog slechts enkele nesten zult U hier aantreffen. (Goedleven, Hoofdplaat).
Een tweede oorzaak van het verdwijnen is de waterbeheersing. Vele kreken en talrijke sloten zijn gedempt en daarmede is de voedselhoeveelheid evenredig gedaald. Ook de waterverontreiniging zal hier wel een rol spelen. We denken bv. aan de Groote kreek bij Sint-Kruis, gemeente Aardenburg. (rootwater).
In de literatuur is slechts weinig over deze vogel te vinden wat ons gewest betreft.
De eerste landelijke telling werd gehouden door wijlen Dr. Jac. P. Thijsse. Hij richtte hiertoe een oproep in het tijdschrift "De Levende Natuur" in 1909. Deze voorvechter van natuurstudie, natuurbescherming en vogelbescherming zag reeds het nut in van tellingen van broedgevallen opdat uit de verkregen resultaten gegevens konden worden geput om maatregelen te beramen ter voorkoming van het uitsterven van o.a. deze vogelsoort.
Deze telling werd later overgenomen door Dr. G.A. Brouwer (zie hiervoor zijn mededelingen van tellingen in Ardea, welke in dit verslag zijn opgenomen).
Vandaar dat afgegaan moest worden op inlichtingen van personen die voorheen op hun hofstede reigers als broedvogel hadden en die zich nog iets hiervan wisten te herinneren. Of van andere personen, die daar werkzaam waren of door hun beroep daar kwamen.
Zoveel mogelijk is getracht meer dan één persoon te vinden die over elk adres gegevens konden verstrekken. Dit om een zo juist mogelijk beeld te krijgen. Helaas is dit niet altijd gelukt.

Hoewel veel gegevens konden worden verzameld en ontvangen werden ben ik er volkomen van overtuigd dat de hierachter volgende lijst niet volledig is. Kon bij verschillende kolonies een bepaalde samenhang worden vastgesteld, bij zeer vele andere was dat niet mogelijk.
Alle aanvullingen, bevestigingen, op- en aanmerkingen worden dan ook gaarne ontvangen.
Allen die aan dit onderzoek hun medewerking hebben verleend hartelijk dank.
Tevens hartelijk dank aan de Heer Mr.T.Lebret te Middelburg, hoofdbestuurslid van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels voor de waardevolle verstrekte aanwijzingen.
Laten wij hopen dat de enkele paren welke nog in ons gewest broeden zich zullen kunnen handhaven.
Moge dit verslag er mede toe bijdragen dat de bescherming van deze vogelsoort ons aller belangstelling heeft.
Een verklaring van de afkortingen in de tekst vind U aan het einde van het verslag. Ook de lijst van de geraadpleegde literatuur.

De sekretaris/samensteller
H.Enkelaar.

De navolgende kolonies werden vastgesteld:

1. De oudst bekende kolonie had zich gevestigd op de hofstede nu genaamd: REIGERSHOEVE, gelegen in de Oranjepolder onder de gemeente IJzendijke, nu bewoner G.Doens.
Deze kolonie wordt genoemd en beschreven in de Zeeuwsche Volksalmanak van 1845 en wel door J.Was (in die tijd predikant te Waterlandkerkje), en wel onder de titel: "Iets over het zoogenaamd Reigerbosch onder IJzendijke".--
In dit artikel staat oa.: "Er ligt dan onder de gemeente IJzendijke in den Oranjepolder aldaar, zekere hofstede, op welk zich, tot vóór omtrent vijf jaren, ene groep van zware olmenbomen bevond, van heerlijke kruinen voorzien; welk geboomte men het Reigerbosch noemde, uit hoofde van het groot aantal reigers, die, sinds vijftig jaar ongeveer, (dwz vanaf ongeveer 1795, HE), gewoon waren, aldaar telken jare hun nesten te komen bouwen en hun geslacht voort te telen: kunnende men enigermate oordelen over de menigte deze bijeenkomende vogelen, daaruit, dat men in iederen boom van twintig tot vijftig nesten toe telde."
"In het begin van September verhuisde dit gevogelte wederom, even als andere trekvogels, naar warmere gewesten, somtijds zelfs vroeger vertrekkende, op het laatst van Augustus, als de jongen maar vroegtijdig groot genoeg waren om den togt mede te doen, hetwelk steeds bij drooge en warme zomers het geval was. Tegen het heengaan zag men de reigers hier en daar in het land zitten, bij troepen van 200 à 300, en alsdan gelijkelijk vertrekken."
Verder wordt hierin beschreven dat er vele klachten kwamen over en verzoeken tot verdelging van deze reigers:
"De bewoner der hofstede was echter niet van mening hunnen zin in te volgen, maar beschermde en verdedigde steeds zijn geliefkoosd gevogelte, tegen allen moedwil en overlast. Dit bleek inzonderheid, toen, in het jaar 1819 de Hoogwelgeboren Heer Baron van DOORN van Westkapelle, als gouverneur van Zeeland, dit gewest bezocht, en het niet der moeite onwaardig achtte, met zijn gevolg het zoogenaamd Reigerbosch eens in ogenschouw te gaan nemen, hiertoe welligt te eerder besluitende, daar men ook alsmede Z.Ex. over het aanhouden der reigers scheen klagtig gevallen te zijn. Bij deze gelegenheid toch onderzoek gedaan wordende, naar de mindere of meerdere gegrondheid der aangeheven klagten, vond het gevogelte in zijn' beschermheer wederom eenen warmen pleitbezorger.

Dezelve toonde nu met ijver aan, dat **de reigers**, wel verre van nadeel aan te brengen, als nuttig geacht moesten worden: naardien zij de landerijen van kikvorschen, waterrotten, padden en andere schadelijke ongedierte en insecten zuiverden, en dat wat de vischerijen aanbetrof, geene visch door dit gevogelte geroofd werd als in moerassen, waar zij toch grondig en onsmakelijk was en door niemand begeerd werd."

"Het scheen dan ook, dat Z.Ex. door deze en dergelijke redenen van het onschadelijke der reigers werd overreed; althans veertien dagen na dit bezoek verkreeg de bewoner der hofstede, bij aanschrijving van Z.Ex. vergunning om het gevogelte, evenals vroeger, ongemoeid te laten; een' uitslag waarop, gelijk trouwens niet onnatuurlijk, en ligt verschoonbaar was, de goede landman zich niet weinig verhovaardigde."

Verder lezen wij:

"In het Reigerbosch werd dit gevogelte door niemand verstoord: de bewoner der hofstede was er eer mede ingenomen en had zelfs een tweetal sneeuwwitte reigers jong uit hun nest geroofd in zooverre weten tam te maken dat zij zich op de werf zijner woning en in den tuin rondliepen, ofschoon zij zich altijd van het overige vee afzonderlijk hielden. Eene hunner verkocht de eigenaar, die in de hoofdstad der provincie moet zijn opgezet geworden."

"Toen echter de eigenaar, nu omtrent vijf jaren geleden, den tol der natuur betalen moest, werd de hofstede verkocht, en het Reigerbosch geroeid; zodat het gevogelte dientengevolge van deze plaats werd verdreven. Het scheen evenwel dat de reigers te zeer aan deze oord gehecht waren, en er zich te goed bevonden, dan dat zij dien konden verlaten. Nu toch verspreidden zij zich op onderscheidene plaatsen, zich nestelende in eenige boomgroepen staande
2. op drie à vier hofsteden, allen gelegen onder de gemeente Schoon-
3. dijke, in den Prins Willempolder aldaar, IIe gedeelte, onmiddellijk
4. grenzende aan den polder, in welke het voormalige Reigerbosch zich bevond. Op deze plaatsen vertoefden zij gedurende het eerste jaar, nadat zij van hun vroegere verblijfplaats waren beroofd: doch het schijnt dat zij zich aldaar niet zóó wel bevonden; althans tegenwoordig (1845,HE) houden de meesten dezer reigers hun verblijf in
5. geboomte op ene hofstede, gelegen tegen aan het dorp de Groede, wel anderhalfuur verwijderd van hun' vroegere verblijfplaats. Hier zijn ze thans even veelvuldig en telen er even goed voort als in het zoogenaamd Reigerbosch."

(Niet na te gaan was waar de kolonies 2, 3, 4 en 5 zich precies hebben bevonden, HE).

1. Ter gemeentesekretarie der gemeente IJzendijke bevindt zich nog een schrijven gedateerd 21 januari 1823 over deze kolonie; hierin vraagt Chris Jansens om uitroeiing van deze reigernesten op de boerderij genaamd:"De Reigerij". De brief als antwoord hierop gedateerd 3 juni 1823 luidt oa. (door Burgemeester Brevet): "De reigers zijn veel eer voor- dan nadelig, ze azen op geenerlei veldvruchten noch gewassen, maar wel op kikvorschen, veldmuizen, ratten, mollen, gewormten en meer andere schadelijke ongedierten, welke zij in grote gemenigten verslinden.(JC).

1a. Ook in 1908/1909 bevonden zich op Reigershoeve nog een aantal nesten, waarschijnlijk een achttal (vK). Ongeveer 1909 bevonden zich op deze hofstede nog een aantal nesten, minder dan 10 (MGo). Inderdaad zater er ongeveer 1908/1909 nog een klein aantal reigernesten op dit hof (AJA).

6. Verder is als oude kolonie bekend die, welke zich bevond op de nu verdwenen hofstede van Rosseel in de Isabellapolder onder Sint-Kruis, nu gemeente Aardenburg. Hiervan is alleen bekend dat omstreeks 1844 aldaar reigers nestelden (RO).

7. Hofstede nu bewoond door H.Modde, de Liter Aardenburg.
Voorheen werd deze hofstede bewoond door "Baron" de Smet. In zijn tijd was er op deze hofstede een kolonie reigers, zeker 100 nesten groot. Dat was omstreeks 1900. De paardenknechten vochten er toen om om de paarden 's morgens vroeg uit de weide te mogen halen, om dan tevens een emmer paling mede te brengen van onder de nestbomen.(EH).(Paling is oa. een deel van het voedsel dat de oude vogels brengen op het nest aan de jongen.Hierbij gebeurt het regelmatig dat de jongen palingen laten vallen welke door de oude vogels niet vanaf de grond worden opgehaald om deze weer aan de jongen te voederen.HE).

8. Hofstede STERNLUST, nu bewoond door de Gezusters DEES, Goodsvlietpolder, gemeente Aardenburg.
Hier woonden ook reigers. Op deze hofstede nestelden reigers vanaf ongeveer 1910 tot 1921/1922. Na rooiing der bomen, een rij populieren, staande tegen ongeveer 400 olmen, verdwenen de reigers. Het aantal nesten was niet groot.Ongeveer 10. Of vóór 1910 reigers aldaar nestelden is niet bekend. (HC en PC).

9. Hofstede Aernoudts, BewesterEedepolder, Sluis.
Vroeger, plm. 1890-1900 toen ik nog op deze hofstede woonde nestelden er op deze boerderij reigers in olmenbomen. Niet veel, 5 à 10 nesten. Wanneer deze reigers daar zijn komen nestelen en wanneer zij zijn vertrokken weet ik niet (AJA).

10. Hofstede de Bruyckere, BewesterEedepolder, gemeente Sluis.
Ongeveer 70 jaar geleden, plm 1890 bevond zich een kolonie op de hofstede van mijn broer in de BewesterEedepolder. Het aantal nesten is mij onbekend. Er waren veel nesten, soms 1, soms wel vijf nesten in één boom. De bomen zijn gerooid en wel ongeveer 1910. De reigers zijn toen verhuisd naar de hofstede van mijn broer. H.van Iwaarden (no.11), liggende naast de hofstede nu bewoond door Er woonde daar toen Adriaansen op, daarna Riemens. (GB).Ongeveer 60 jaar geleden heette de boerderij van de Bruyckere in de BewesterEedepolder in de volksmond "De Reigerij". Er woonden toen reigers op dat hof. Hoeveel is mij niet bekend. Wanneer de kolonie vertrokken is, is mij niet bekend. (JBP).

11. Hofstede H.van Iwaarden, BewesterEedepolder, Sluis.
Vroeger kwam er een kolonie voor op de hofstede "Duiventil", nu bewoond door H.van Iwaarden te Sluis (MAA)voorheen Adriaansen en Riemens. De reigers zijn ongeveer 1925 verdwenen door velling der bomen, olmen. Aantal nesten onbekend. (HvI).
Mogelijk nestelen er nog enkele paren in de BewesterEedepolder boerderij Riems. (Ardea 1926, blz 148).
In de buurt van Sluis moeten nog reigers nestelen (1925), in 1913 een zestigtal paren. (Ardea III, blz 51).
De opgave Aardenburg heeft wel betrekking op dezelfde vogels. (Ardea XV 1926, blz 131).
Inderdaad hebben zowel op de boerderij van de Bruyckere als nu H.van Iwaarden reigers gebroed. Aantal en jaren weet ik me niet meer te herinneren. (AJA).

12. Hofstede J.de Bruyne, H.10 Heille, Sluis.
Wanner deze kolonie zich daar heeft gevestigd is mij niet bekend Ook het aantal nesten weet ik niet. Verdwenen door het vellen der bomen, olmen, in 1915 (JdB).
Waarschijnlijk reeds in 1910 zaten hier reigers te nestelen. Het aantal nesten bedroeg ongeveer 20. Verdwenen door het vellen van de bomen, olmen in 1915 of 1916, totaal 105 stuks. (AJA).
118 b. Sluis. Het Klooster, onbekend aantal. Ardea 1926 XV blz. 120. De kolonie van Sluis kon ik 17 augustus 1926 niet vinden. (Ardea XV 1926., blz 132).

13. Hofstede, nu bewoond door A.Kotvis, Sluisedijk 25, Zuidzande.
Al in 1890 zaten hier reigersnesten. Minstens 30. Ik heb nog onder deze bomen, olmen, waar de nesten in zaten, gespeeld. In plm 1912 verdwenen door rooiing der bomen (AL). Tussen 1890 en 1900 ongeveer 40 nesten (VI). In plm 1912 verdwenen door vellen der bomen. Veel nesten, aantal onbekend. (AK).

14. BERGHOFSTEDE, nu J.Basting, W 69, Cadzand.
Een goede halve eeuw geleden, ongeveer 1900, zaten daar reigers. Aantal nesten onbekend. (JR).
Ben in 1881 op deze hofstede als bewoner gekomen. De kolonie was toen het grootst. De kolonie was in 1905 het kleinst. Hoeveel nesten er waren durf ik niet te verklaren. De kolonie is in 1905 verdwenen door het vellen der bomen, olmen. (AR).

15. Hofstede D.Erasmus-Cappon, Knokkert, Cadzand, O 13.
De kolonie is in 1944 verdwenen. De kolonie bevatte ongeveer 50 nesten. Door oorlogsschade en iepenziekte zijn de bomen verdwenen en wel in 1944. Eerst was er één nest. Daarna steeds meer. In 1932 zater er ongeveer 50 nesten in vier bomen. Voordien zaten er meer nesten, verspreid over een vak bomen, meest iepen. (DEC). Op de hofstede van de heer D.Erasmus-Cappon heeft een reigerkolonie gezeten. Hoe groot niet bekend. In de oorlogsjaren 1940-1944 verdwenen. (PW).
Kolonie 148 gemeente Cadzand. 1933 64 nesten, de iepen zijn aangetast door iepenziekte (Ardea 23) waarschijnlijk bevolkt door de nakomelingen van de kolonie 23 Sturm en no.12 J.de Bruyne) JAL).

16. Hofstede J.Provoost, Oude Tol, Nieuwvliet, voorheen Zeger Risseeuw, P.Provoost en P.Provoost.
In plm 1890 woonden er reigers op dit hof. Ongeveer 10 nesten. Bomensoort: populier. Toen ik de kruinen uit deze bomen moest halen in 1906/1907 waren ze al verdwenen. (JC).

17. Hofstede voorheen Gebr.Tol, daarna Koster, nu Gebr.Flikweert, Langeweg, Breskens.
In de tijd dat ik nog als jongen naar school ging, ongeveer in 1905, bevond zich een grote kolonie reigers op deze hofstede. Bomensoort: olmen. Als schooljongen mocht ik van de toenmalige bewoner palingen zoeken onder de nestbomen. In sommige bomen zaten wel 6 à 7 nesten. Hoelang deze kolonie daar reeds was weet ik niet. Deze kolonie is omstreeks 1908 verdwenen en wel door het vellen der bomen. De reigers zijn toen verhuisd naar Dusarduyn (no.18) en vandaar naar Verhage (no.20). In die tijd woonde er op de hofstede van Dusarduyn nog de kinderen Braet. (JvL).

18. Hofstede G.Dusarduyn, Straatweg, Groede.
De kolonie is plm 1921/1922 verdwenen door het vellen der bomen, olmen. Er waren toen nog ongeveer 30 à 40 nesten. Toen ik in 1913 op de hofstede kwam was er ongeveer eenzelfde aantal nesten (GD).
Groede, boerderij Dusarduyze, bestond in 1908/1909, was in 1925 verdwenen. In Z.Vlaanderen is voor enkele jaren een groote kolonie verdwenen onder Groede, de bomen werden gekapt. (Ardea XV, 1926 blz 132.)

19. Hofstede M.P.Govaert, Breskensestraat O 23, Groede.
(tegenover hofstede Dusarduyn, no.18)
Volgens mijn vader hebben er vroeger reigers op ons hof genesteld. (M.P.G.)
In 1924 zijn de reigers bij mij op het hof gekomen vanaf de boerderij van G.Dusarduyn, aan de andere kant van de straatweg waar mijn hof aan ligt (no.18). Zij hebben genesteld achter het hof dwz aan de zuidzijde tegen de Baarzandekreek aan. Door het vellen der bomen in 1928 zijn de reigers vertrokken. Bomensoort: olm. Ik denk dat ze naar de hofstede Blauwe Hoeve (no.20) vertrokken zijn, toen bewoner J.Verhage. Het aantal nesten schat ik op minstens 30 à 35 stuks. Onder de bomen lag altijd veel grote paling (FJG).

20. HOFSTEDE DE BLAUWE HOEVE, voorheen Jac.Verhage, nu J.van Hoeve, gelegen bij de Nieuwerkerkse kreek, gemeente Groede.
Toen ik op deze hofstede woonde was er op dit hof een reigerskolonie. Deze reigers waren waarschijnlijk afkomstig van de hofstede van Dusarduyn (no.18). De kolonie is verdwenen gedeeltelijk in 1925 en gedeeltelijk in 1931/1932 door het vellen der bomen. Het aantal nesten bedroeg ongeveer 50 stuks totaal.(JaV).
Er is een kolonie geweest op de Blauwehoeve onder Groede.(PW)

21. HOFSTEDE REIGERSHOF, nu Gebr.de Regt, Helenapolder 5, Biervliet.
De naam zegt reeds dat er aldaar reigers hebben genesteld.In de volksmond ook hier genoemd: De Reigerij (uit te spreken: Reigerieje.)Tussen 1890 en 1900 minstens 25 nesten.(Vl).
Vroeger hebben hier veel reigers genesteld, aantal onbekend(ALi).
In 1903/1905 heb ik aldaar gewerkt.Daarvoor wist mijn vader reeds dat er daar veel reigers hebben genesteld.De nesten zaten in eikebomen. Het aantal kon toen geschat worden op ongeveer 200. De laatste bomen zijn geveld in 1943/1944. Wanneer de reigers daar zijn verdwenen is mij niet bekend.(JVer).
In 1906/1907 ongeveer 20 nesten (ARij).
Ongeveer 30 jaar geleden zaten er nog enkele nesten.(EG).
Vroeger, plm.1890 wemelde het van de reigersnesten op deze hofstede. De nesten zaten in eikebomen.Hoeveel nesten het er wel waren weet ik niet. Wanneer de nesten zijn verdwenen zou ik U niet kunnen mededelen.(CJBT).

22. Hofstede Mangnus, vroeger Theo Van de Hooft, Helenapolder, Biervliet., gelegen tegenover de hofstede Reigershof (no.21).
In dezelfde tijd, dus ongeveer 1890, dat ik reigers wist te wonen op Reigershof, nu gebr.de Regt, woonden er ook reigers op deze hofstede. Ook veel. Aantal zou ik niet durven verklaren.De reigers zaten daar in olmenbomen. Wanneer deze zijn verdwenen kan ik U niet mededelen. (CJBT).

23. Hofstede A.Buijck, voorheen R.Sturm, Mariapolder 1, Biervliet.
Waarschijnlijk in plm.1920 overgekomen van Reigershof (no.21), ongeveer 40 nesten, vijf à zes nesten in één boom (ARij).
1925 40? nesten, 1936 geen, 1949 geen.(ardea 1938, jaargang '50).
Ook de grote kolonie tussen IJzendijke en Biervliet (boerderij Sturm) bestaat thans (1926) niet meer, door rooien der bomen. (Ardea XV, jaargang 1926)
Al in 1912 toen ik op dit hof kwam zaten er al reigernesten.Aantal onbekend.Wanneer er in plm 1923 ongeveer 40 nesten zaten, toen de kolonie verdween door het vellen der bomen, olmen, dan kan dat heel goed. Niet alleen grote palingen werden onder de bomen gevonden, ook grote bot.(CW).

24. Hofstede M.E.M.Cortvriendt, Oranjepolder 0 7, Biervliet.
vroeger bewoond door de fam.de Smet.
Omstreeks 1912 zijn op deze hofstede de bomen geveld, olmen.Er nestelden daar toen minstens 50 paren reigers. Verder kan ik U niets over deze vestiging mededelen.(SL)
Al in 1905 zaten op deze hofstede reigers. Bomensoort olmen.Hoeveel nesten er waren weet ik niet, er zaten hier en daar 3 à 4 nesten in één boom.Ik meen dat deze bomen in 1912 of 1913 zijn geveld. De reigers zijn toen vertrokken. Waar ze heen gegaan zijn weet ik niet. (CJB)

25. Hofstede T.A.M.Dusarduyn, Oranjepolder, Biervliet.
gelegen aan de Provinciale weg IJzendijke-Biervliet.
Er hebben reigers genesteld op deze hofstede, plm 1914-1918, aantal onbekend, echter niet veel (EW).
Ongeveer 1918 op deze hofstede genesteld, niet veel, in olmen, minder dan 10 nesten (JdBl).
Deze hofstede ligt tegenover no.24.

26. Hofstede H.Roelse, voorheen Daelman, B 27, Hoofdplaat.
1900-1910 ongeveer 50 nesten. (ARij).
vroeger reigers.(T). Vroeger, plm 1900 veel nesten (CJBT)

27. Hofstede Cammaert, voorheen Temmerman, Hoofdplaat.
plm 1910 ongeveer 25 à 30 nesten. (ARij).
plm 1910 ongeveer 25 à 30 nesten. (RL).

28. Hofstede F.J.C.Temmerman, D.2, Hoofdplaat.
vóór 1940 hebben hier reigers gebroed.(T).
plm 1915 15 à 20 nesten (ARij).

29. Hofstede Th.Thomaes, D.3, Hoofdplaat.
1925-1930 op deze hofstede hebben reigers gebroed, aantal onbekend.(ATh).In de laatste drie jaren in de omgeving een drietal nesten (no.48) (ATh).

30. Hofstede M.Dekker, voorheen H.F.Dekker, D.7, Hoofdplaat.
vóór 1940 broedden er reigers op de hofstede van M.Dekker D.7 te Hoofdplaat.(T).
Kolonie gevestigd: onbekend, was er al in 1912, verdwenen ongeveer 1935, plm 50 nesten in de jaren 1914-1918.Kleinste aantal 5 nesten in de jaren 1930-1935. Door vellen der bomen, olmen,verdwenen. (FJD).
1910: plm 25 nesten, in 1935 ongeveer bomen geveld.(ARij).
1914-1918 ongeveer 50 nesten, zaten tevens op de weide naast dit hof van J.Baecke en Fleureby. Verdwenen in ongeveer 1935 door vellen der bomen, olmen, toen nog ongeveer 10 nesten. (VR).

31. Hofstede MARIAHOEVE, bewoner H.Simonse, Sasput A 83,IJzendijke.
Voor 1940 broedden hier al reigers, door vellen der bomen verdwenen. (T).
Gevestigd ongeveer 1925, toen ongeveer 10 nesten, verdwenen in 1943. Het aantal liep op tot 26 nesten in 1940, bomen gerooid in 1943/1944 (HS).
Waren afkomstig van de weide van J.Baecke, nu Dekker, op 1 km afstand van mij vandaan (no.30).Gedeeltelijk in 1943 gegaan naar J.de Hamer (no.32), denkelijk naar Thomaes (no.29) en in elk geval naar A.Quaak (no.33) (HS).

32. Hofstede, J.de Hamer, Wilhelminapolder 3, Biervliet.
Vóór 1940 broedden hier reigers. (T)
gevestigd plm 1938, verdwenen 1944/1946, aantal onbekend, woonden in essen/olmen, nu 1962 zitten er weer enkele nesten bij mij in de omgeving (no.48) (JdH).

33. Hofstede A.J.Quaak, Roodenhoek A.88, IJzendijke.
gevestigd plm 1942, aantal onbekend.
1956-1959 12 nesten in essen, bomen ten dele geveld.(JQ).
in 1961 nog 1 nest.(JQ).
1956 10 nesten (RIVON).
1958 8 nesten (HE)
1960 4 nesten, waarvan twee verlaten (HE).
1962 geen (HE).

34. Hofstede SLIKKENBURG, bewoner P.van Cruyningen, Zuidzande.
De meest bekende kolonie in het gewest. Een ieder naar kolonies gevraagd van reigers gaf eerst op:Slikkenburg.
Helaas dit jaar, 1962, verdwenen.
Van deze kolonie zijn dan ook de meeste gegevens bekend.
Waarschijnlijk overgekomen van D.Erasmus-Cappon (no.15).1e nest in 1933 of 1935.Vervolgens oplopend tot 92 nesten in 1940.Verminderd door oorlogsschade in 1944 en door blikseminslag, in 1961 nog 5 nesten.(PvC).
1925 geen (Ardea 38, jaargang 1950)
in 1933 waren er 23 nesten te Zuidzande (Ardea blz (JAL).
1936 51 nesten (Ardea 38, jaargang 1950)
10-6-1946 107 " idem
1949 plm 50 " idem

1950	39 nesten	(DV)
1956	24	(RIVON)
26-4-1958	8	(HE)
7-5-1960	7	(HE)
2-5-1961	5	(HE)
1962	enigst overgebleven nest wel bezocht doch verlaten	HE)

35. Hofstede G.I.C.van Kerkhove, Nieuwvliet.
Vroeger bevond zich op deze hofstede een kolonie reigers. Deze nestelden in olmen aan de overzijde van de dijk/weg waar nu de landbouwer de Feijter, Marolleput, woont. Het aantal bedroeg minstens tussen 40 en 50 nesten, vermoedelijk meer. Deze kolonie heb ik geweten in de jaren 1916/1917. De bomen zijn geveld in de 1e wereldoorlog en vandaar dat de reigers zijn verdreven. Deze boerderij was indertijd eigendom van de fam. Snouck-Hurgonje in Middelburg (JL).
Inderdaad hebben op deze hofstede reigers gebroed. En wel in de eerste wereldoorlog. Over het aantal durf ik mij niet meer uit te laten. Bomensoort: olm. (ALu).
In 1910/1911 waren op deze hofstede geen reigers aanwezig (JvL).

36. Hofstede nu bewoner C.Buijze, Buizenpolder, Breskens.
Bij deze boerderij lag een groot bos dat zich uitstrekte tot tegen de Kruisdijk gemeente Groede, tot de hofstede van Van Dijk. In dit groot bos heb ik slechts éénmaal één nest weten zitten en wel bij de hofstede van Buijze. Niet bij Van Dijk en wel in ongeveer 1908/1909. Verder tussen 1900 en 1918 geen. (JvL).

37. Weiland SCHERPBIER, gemeente Groede, eigenaar P.Vercruysse.
In een alleenstaande eschdoorn:

12-4-58	1 nest	(HE)
1959	geen	(HE)
1960	1 nest	(HE)
1961	geen	(HE)
1962	geen	(HE)

38. Hofstede M.Buysse, Goedleven, gemeente IJzendijke.
In één alleenstaande dode boom:

1956	2 nesten	(RIVON) (HE)
1957	3 nesten	(HE)
1958	6 nesten	(HE)
1960	11 nesten	(HE)
1961	7 nesten	(HE)
1962	3 nesten	(HE)

39. Hofstede R.Boussen, Goedleven, IJzendijke.
(deze hofstede staat naast en ten zuiden van no.38)

1957	1 nest	(HE)
1958	3 nesten	(HE)
1960	2 nesten	(HE)
1961	4 nesten	(HE)
1962	7 nesten	(HE)

40. Zgn ZWEMPLEKJE aan de Linie gemeente IJzendijke.
Vroeger werden deze uitgehaald wanneer er een circus in IJzendijke kwam, de jonge reigers werden dan gebruikt als voedsel voor de wilde dieren in het circus. (JB).
Inderdaad hebben daar reigers gewoond, al ongeveer 40-50 jaar geleden. Over de hoeveelheid nesten kan ik mij weinig meer herinneren. (EW).
In de eerste wereldoorlog, 1914-1918, waren er op dit plekje reigernesten in olmen, niet veel meer dan 6 à 7 nesten.
Verdwenen door het vellen der bomen in ongeveer 1919/1920 (MS).

41. Hofstede DE ROSKAM, Mollekot, nu bewoner Van Damme, IJzendijke.
Vroeger woonde ik in deze omgeving. Ongeveer 1900 nestelden er enige reigers op deze hofstede, niet veel, minder dan 10. Juiste aantal onbekend. De reigers nestelden in olmen. (SL).

42. Omgeving TURKEIJE, aan de Linie, gemeente IJzendijke.
Tijdens de inundatie in 1944: 1 nest in een lage populier. (JC).

43. SCHORERSGRAF, gemeente Biervliet.
Dijk met olmen bij Dellaert/Boeye. 2 nesten in 1933/34 (CC).

44. Schaapskooi PAULINAPOLDER, gemeente Biervliet. (schaapskooi nu verdwenen) 1943 en 1944: 2 nesten (JD).

45. ZUIDDIEPEWEG Sint Kruis, gemeente Aardenburg.
3 nesten in 1935 of 1936 (PJL).

46. MAROLLEPUT, achter gemeentehuis Aardenburg.
in een alleenstaande boom 1 nest plm 1921. (PJL).

47. STEENOVEN, gemeenteweide, gemeente Aardenburg.
plm 1921/1922 in olmen 2 à 3 nesten (PJL).

48. Dijk tussen Hoofdplaat en Wilhelminapolder, ten zuiden van kom gemeente Hoofdplaat.

1959	3 nesten	(ATh) (JdH).
1960	3 nesten	idem.
1961	3 nesten	idem.
1962	1 nest	(HE)

49. Hofstede Wed. Ach. Buijck, de Munte, gemeente Waterlandkerkje.
Plm 1903/1905 kwam ik op deze hofstede voor werk. Er woonden toen reigers op dit hof in de olmen op de weide achter dit hof, aan de noordzijde, dus in de richting Grote Gat. Hoeveel nesten er waren weet ik niet meer, in elk geval niet veel. In sommige bomen 3, in sommige bomen 4 nesten. Minder dan 15 stuks. In 1907 waren deze nesten al verdwenen, wanneer precies weet ik niet meer. (JLoh).
Ben in 1904 op dit hof gekomen. Er zaten toen geen 10 of meer nesten, doch slechts één nest in 1911/1912, 2 jaar achtereen. (AG).
Ben in 1904 op dit hof gekomen. In 1907/1908 heeft er slechts één reiger gebroed in een olm. Twee jaar achtereen. (ChG).

50. Hofstede A. Dossche, Barndijk 5, gemeente Groede.
Plm 1920 nestelden er twee reigers bij mij op het hof. Meer zijn er nooit geweest daar ik ze liever niet op mijn hof had. Eén van mijn knechten vond jonge reigers lekker en ik heb hem toen toestemming gegeven om de reigers uit te halen opdat hij ze kon op eten. (AD).

51. Hofstede M. Govaert, Kruisdijk, gemeente Groede.
Ongeveer 1910 bevond zich een kolonie op het hof van mijn vader aldaar. Hoeveel nesten er waren weet ik niet meer. Wel weet ik dat ik als jongen vond dat er veel nesten waren. Wanneer de reigers daar gekomen zijn en wanneer zij zijn vertrokken weet ik niet (MG). Inderdaad hebben daar plm 1910 reigers gewoond. Aantal onbekend. Ze zaten in bomen op het hof en op de dijk. (MGo).

Literatuur:

Levende Natuur, jaargang 13 en 14 Jac.P.Thijsse.
Ardea : G.A.Brouwer. Telling reigernesten in Nederland. jaargang 1909, 1926, 1927, 1936/1938, 1950.
Zeeuwsche Volksalmanak 1845.(RO).

Medewerkenden:

Aardenburg :J.J.Rosseel (RO), P.Cijsouw (PC), G.de Bruyckere (GB), H.v.Iwaarden (HvI), P.J.E.Leliaert (PJL).
Sluis :A.Luteyn (AL), Alph.Aernoudts (AJA), F.J.Govaert (FJG).
Cadzand :A.Risseeuw (AR), J.Risseeuw (JR), D.Erasmus-Cappon (DEC), S.Leenhouts (SL), J.Cruson (JC).
Zuidzande :P.v.Cruiningen (PvC), P.de Witte (PW), A.Kotvis (AK), A.Luteyn (ALu).
Nieuwvliet :G.I.C.v.Kerckhove (vK).
Groede :G.Dusarduyn (GD), Jac.Verhage (JaV), A.Dossche (AD), M.Govaert (MG), M.P.Govaert (MPG).
Breskens :F.J.D.Dekker (FJD).
Hoofdplaat :A.Thomaes (ATh), Alph.Rijckaert (ARij),R.Lecluyze (RL), F.J.C.Temmerman (T), Mevr.Verplanke-Rosseel (VR), C.J.B.Thomaes (CJBT).
Biervliet :E.Goossens (EG), Alph.Lippens (ALi), J.Verlinde (JVer), H.Cijsouw (HC), J.Dieleman (JD),J.de Hamer (JdH), Cam.Wijffels (CW), C.J.Boerjan (CJB).
IJzendijke :Mevr.Steenaart (MS), J.Ch.Cornelis (JC), J.Bevin (JB), H.Simonse (HS), A.J.Quaak (AQ), J.S.de Blaay (JdBl), Eug.Wijffels (EW).
Schoondijke:Jac.v.Laere (JvL).
Rotterdam :J.de Bruyne (JdB).
Sas van Gent :J.Luteyn (JL).
's-Heer Arendskerke :D.Vermet (DV).
Oostburg :M.A.Aalbregtse (MAA), M.Govaert (MGo), L.de Vlieger (Vl), E.Hinneman (EH), J.A.Luteyn (JAL), J.Lohman (JLoh), Aug.Ghijs (AG), Ch.Ghijs (CHG), H.Enkelaar (HE).

xxxxxxxxxxxxxx

xxxxxxxxxxxx

Vermenigvuldiging zonder schriftelijke toestemming van de Vogelwacht West Zeeuwsch-Vlaanderen verboden.

x

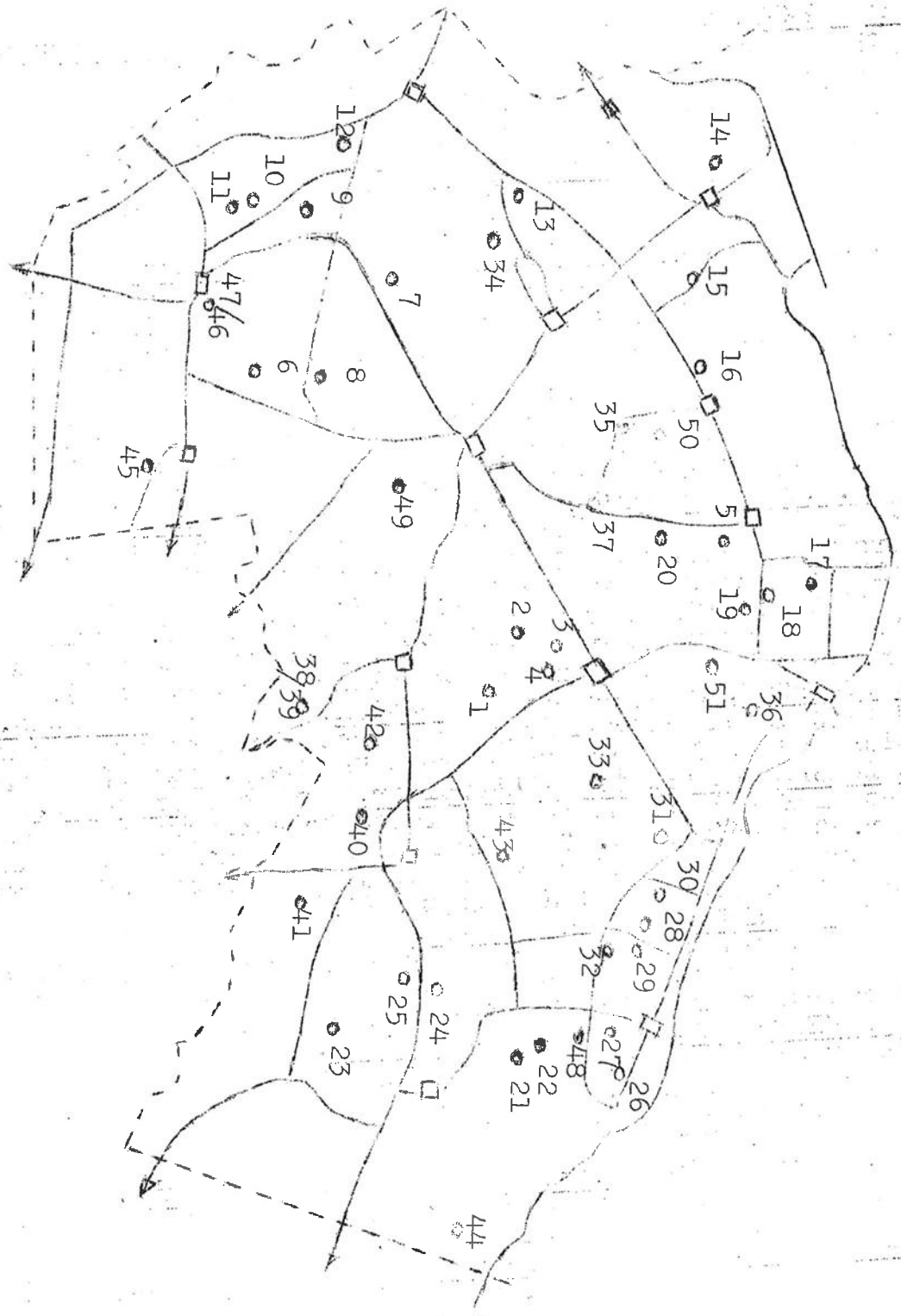

Bijlage behorende bij:

De Baluwe reiger in West Zeeuwsch-Vlaanderen, voorheen en thans.
Overzicht van de plaatsen waar de kolonies zich bevonden.
Vogelbeschermingswacht West Zeeuwsch-Vlaanderen: juni 1962.

AANVULLING. september 1962.

Na het ter perse brengen van de verzamelde gegevens inzake de nestplaatsen van de Blauwe reiger werden nog de navolgende gegevens ontvangen. De no's 52 en hoger zijn daarom niet op de situatieschets vermeld.

52. Hofstede FERKET, voorheen de Milliano, Herenweg, Aardenburg.
Ik ben op deze hofstede geboren. Uit overleveringen weet ik dat op deze hofstede reigers gewoond moeten hebben en wel voor plm. 1890. In mijn jeugdjaren in die tijd werd de hofstede nog wel eens Reigershof genoemd. Na 1900 in elk geval geen nesten.(PEM).

53. Hofstede W.Bruijnzeel, Klakbaan, IJzendijke.
In plm. 1914 zater er op dit hof in een olmenboom enkele reigernesten. Ik meen een tweetal. (IP).

54. Hofstede P.de BACKERE, St. Kruis, gemeente Aardenburg.
Uit overleveringen van mijn vader weet ik dat er ook op dit hof reigers hebben genesteld, In elk geval vóór 1870. (RO).

55. Hofstede DE LENTE, nu bewoond door P.J.Risseeuw, Groede, post Breskens.
Toen ik uit militaire dienst kwam moest ik op deze hofstede gaan werken. In die tijd woonde er Verhage op. Dat was in 1902. In de jaren 1902/03/04 zater er resp. 1 en 2 nesten op dat hof in populieren. In 1905 zijn de bomen geveld en de reigers verdwenen.(DH).

56. Hofstede A.H.van Hooteghem, ten Oosten van Breskens.
Omstreeks 1905 zat er minstens één nest op deze hofstede. Evenals de reigers van de hofstede De Lente gingen deze vissen in de Boskreek welke bij deze hofsteden lag. (DH).
Ongeveer 1904 tot 1908 zater er reigers op mijn hof. Eerst een zevental, het laatste jaar slechts één. Door velling der bomen verdwenen. Ik heb er als jongen nog paling geraapt. (AvH).

57. Hofstede De CROOK, gelegen aan de zeedijk, gemeente Breskens.
Ook op deze hofstede hebben reigers gebroed volgens overleveringen van mijn vader. De bewoner was toen Van Male. Dus vóór 1890 (DH)

58. Hofstede De Bruijckere, Breskensepolder, gemeente Breskens.
Ook op deze hofstede broedden er reigers volgens overleveringen van mijn vader. Dus vóór 1890. De reigers van deze hofstede en die van De Crook werden uitgehaald voor menselijke consumptie. Vroeger woonde op deze hofstede Van Hooteghem. (DH).

59. Hofstede nu de BADTS, gemeente Sluis.
Omstreeks 1900, het kan ook enkele jaren daarvoor zijn, nestelden er reigers op dat hof. Het aantal lag tussen 10 en 20 nesten. Wanneer ze vertrokken zijn is mij niet bekend. (vdB).

1a. Hofstede REIGERSHOEVE, gemeente IJzendijke.
Vanaf 1888 is mij persoonlijk uit waarneming bekend broedden op deze hofstede nog reigers. Het aantal bedroeg ongeveer 10. Toen ik in 1900 vertrok zaten er nog reigers. Later jaren niets bekend Bomensoort: olmen. (MB).

7. Hofstede nu bewoond door H.Modde, de Liter, Aardenburg.
Omstreeks 1900 nestelden er reigers op dat hof. Dat was nog toen "Baron" de Smet op dat hof woonde. (RO).

9. Hofstede Aernoudts, BewesterEedepolder, gemeente Sluis.
Van omstreeks 1890 - 1905 woonden er reigers op dat hof. Ik ben op dat hof geboren. Het aantal nesten was ongeveer 8 à 10 (EA).

11. Hofstede H. van Iwaarden, BewesterEedepolder, gemeente Sluis.
Ik kwam in mijn jongensjaren vroeger veel op deze hofstede. Het was mij toen opgevallen dat er veel reigers broedden.En wel vanaf ongeveer 1885. Aantal veel tot zeer veel. Als bizonderheid kan ik nog mededelen dat tijdens de kermis in die tijd de jonge reigers door dronken boerenknechts uit de nesten werden gehaald. Zij lieten deze dan door de straten van Aardenburg waggelen tot hun vermaak. (JW).

17. Hofstede, bewoners Gebr.Flikweert, gemeente Breskens.
Toen ik als schooljongen naar school ging, dat was omstreeks 1890 zater er reigernesten op dat hof, Er woonde toen Wed.Vreeke, dus nog vóór Gebr.Tol. Aantal onbekend. (DH).

23. Hofstede A.Buijck, voorheen R.Sturm, Biervliet.
In 1906 zaten er al reigers bij dat hof te nestelen. Hoeveel het er toen waren weet ik niet. Wel weet ik dat er in ongeveer 1920 wel een vijftigtal nesten aanwezig waren. (IPJ).
26. Hofstede H.Roelse, voorheen Daelman, gemeente Hoofdplaat.
Vroeger wemelde het van reigernesten op dit hof. (CJBT).

Medewerkenden:

Aardenburg	: J.J.Rosseel (RO), J.Wage (JW).
Breskens	: A.H.van Hooteghem (AvH), P.E.M.de Milliano (PEM),
Schoondijke	: D.Hennekeij (DH), M.Bruijnooge (MB), Iz.Porreij (IP), I.P.Jansen (IPJ).
Sluis	: J.v.d.Busse (vdB).
Oostburg	: E.Aernoudt (EA).

NABESCHOUWING.

Uit de ontvangen gegevens is het niet mogelijk een schatting te maken van het aantal nesten vóór 1910. Hiervoor zijn de gegevens te summier.
Vanaf 1910 is een voorlopige schatting wel te maken.

In 1910 bedroeg het aantal nesten	minstens	290
" 1915	"	150
" 1920	"	110
" 1925	"	130
" 1935	"	120
" 1946	"	110
" 1950	"	40
" 1955		38
" 1960		28
" 1962		11

Uit de beschikbare gegevens kan worden vastgesteld dat de verdwenen reigers niet zijn uitgeweken naar de overige delen van Zeeland. Alleen Oost Zeeuwsch-Vlaanderen geeft een kleine stijging te zien de laatste jaren.
Gegevens over het grensgebied in België zijn niet beschikbaar.
Gezien de houtopstanden in West Zeeuwsch-Vlaanderen mag er niet op worden gerekend dat nieuwe vestigingen zullen plaats vinden.
Ten Zuiden van de lijn Heille-Aardenburg-St.Kruis werd slechts één kleine vestiging gemeld en wel in het krekenrijke gebied ten Z.O. van St.Kruis. Dit gebied bestaat hoofdzakelijk uit zandgrond.
De overige vermeldde kolonies bevinden/bevonden zich nagenoeg allen in de omgeving van kreken, welke of zijn verdwenen of grotendeels zijn verland.

xxxxxxxxxxx
xxxxxxx
xxx

DRUKWERK

48

Nederlandsche Maatsch.
t/m. Bescherming Vogels
Arnhem.

VOGELBESCHERMINGSWACHT
WEST ZEEUWSCH VLAANDEREN

HET DUUMPJE